

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.09.2011
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.08.2012
Avaldamismärge:	RT I, 23.02.2011, 31

Psühhiaatrilise abi seadus

Vastu võetud 12.02.1997
[RT I 1997, 16, 260](#)
 jõustumine 16.03.1997

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
25.02.1999	RT I 1999, 31, 425	01.01.2000
09.05.2001	RT I 2001, 50, 284	01.01.2002
30.05.2001	RT I 2001, 53, 309	01.01.2002
05.06.2002	RT I 2002, 53, 336	01.07.2002
12.06.2002	RT I 2002, 56, 350	01.09.2002
19.06.2002	RT I 2002, 61, 375	01.08.2002
19.06.2002	RT I 2002, 62, 377	01.10.2002
19.06.2002	RT I 2002, 64, 392	29.07.2002
13.04.2005	RT I 2005, 24, 180	20.05.2005
15.06.2005	RT I 2005, 39, 308	01.01.2006
26.01.2006	RT I 2006, 7, 42	04.02.2006
20.12.2007	RT I 2008, 3, 22	01.09.2008
10.12.2008	RT I 2008, 59, 330	01.01.2009
30.09.2009	RT I 2009, 49, 331	01.01.2010
27.01.2011	RT I, 23.02.2011, 2	05.04.2011
27.01.2011	RT I, 23.02.2011, 1	01.09.2011

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse reguleerimisala

(1) Psühhiaatrilise abi seadus reguleerib isikule psühhiaatrilise abi andmise korda ja tingimusi ning isikule psühhiaatrilise abi andmisel tekkivaid suhteid tervishoiuasutustega; sätestab riigi ja kohaliku omavalitsuse kohustused psühhiaatrilise abi korraldamisel ning isiku õigused psühhiaatrilise abi saamisel.

(2) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti.

(3) Psühhiaatrilist abi osutatakse, lähtudes seaduslikkuse ja humaansuse printsiibist ning järgides inim- ja kodanikuõigusi.

[[RT I 2005, 39, 308](#)- jõust. 01.01.2006]

§ 2. Mõisted

Käesolevas seaduses kasutatakse mõisteid järgmises tähenduses:

- 1) psüühikahäire – kehtivale rahvusvahelisele psüühika- ja käitumishäirete klassifikatsioonile vastav psüühiline seisund või käitumishäire;
- 2) psühhiaatriline abi – psüühikahäirete diagnostika, psüühikahäirega isiku ravi ja taastusabi ning psüühikahäireid ennetav tegevus;

- 3) raviprotsess – isiku uurimise, diagnoosimise, ravimise ja taastusabiga seotud tegevus, mis hõlmab suhteid patsiendi ja arsti ning teiste ravimisele kaasatud isikute, raviasutuste ja haigekassaga;
- 4) psüühikahäirega isiku taastusabi – tegevus psüühikahäirega isiku sotsiaalse toimetulekuvõime taastamiseks;
- 5) teadev nõusolek – nõusolek, mille andmisel isik on võimeline aru saama nõusoleku olemusest ja selle andmise või sellest keeldumise tagajärgedest.

§ 3. Psühhiaatrilise abi vabatahtlikkus

- (1) Psühhiaatrilist abi antakse vaba tahte avalduse alusel, s.t. isiku soovil või teadval nõusolekul.
- (2) Piiratud teovõimega isikule antakse psühhiaatrilist abi tema seadusliku esindaja nõusolekul ja isiku enda tahte alusel niivõrd, kui võimeline sellekohast tahet avaldama. Seaduslik esindaja ei saa esindatava asemel avaldada tahet psühhiaatrilise abi osutamiseks.
[RT I 2008, 59, 330- jõust. 01.01.2009]
- (3) Psüühikahäirega isiku ravi ilma tema enda teadva nõusolekuta on lubatud ainult käesoleva seaduse §-des 11 ja 17 sätestatud juhtudel. Sama kehtib piiratud teovõimega isikule psühhiaatrilise abi andmise ja tema ravi kohta, kui isik ise ei ole võimeline tahet avaldama või kui eestkostja abi või raviga ei nõustu.
[RT I 2008, 59, 330- jõust. 01.01.2009]

§ 4. Isiku õigused psühhiaatrilise abi saamisel

- Isikul on psühhiaatrilise abi saamisel õigus:
- 1) saada ravi ja põetust võrdsel alusel muude haigetega;
  - 2) saada teavet oma psüühikahäire ja kasutatavate ravi- ning diagnostikameetodite kohta ja tutvuda temasse puutuvate ravidokumentidega, välja arvatud juhul, kui see võib osutada kahjulikuks tema vaimsele tervisele või teiste isikute julgeolekule. Otsuse teabe edastamise kohta teeb ja annab õiguse tutvuda ravidokumentidega tema raviarst, kes teeb sellekohase kande tema ravidokumendi;
  - 3) keelduda psühhiaatrilistest uuringutest ja ravist või neid katkestada, välja arvatud käesoleva seaduse §-des 11 ja 17 sätestatud juhtudel;
  - 4) kahju hüvitamisele ravi- või põetusvigadest põhjustatud kahju korral.
[RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

§ 5. Psüühikahäirete diagnostika ja psüühikahäirega isiku ravi

- (1) Arst on psüühikahäirete diagnoosimisel ja psühhiaatrilise abi andmisel sõltumatu ning juhindub arstiteadusest, arstieetikast, seadustest ja muudest õigusaktidest.
- (2) Psühhiaatrilist ravi ja diagnoosi puudutav teave on isiku eraelu saladus ja selle edastamine väljapoole raviprotsessi on lubatud ainult isiku enda või tema seadusliku esindaja kirjalikul nõusolekul, samuti uurimisasutuse, politsei, prokuratuuri, kriminaalhooldusosakonna või kohtu seadusest tuleneva nõude alusel, narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse alusel loodud narkomaaniaravi andmekogule esitamiseks ja Eesti Haigekassa nõudel talle seadusega pandud ülesannete täitmiseks. Teabe edastamine on lubatud isiku elukoha järgsele kohalikule omavalitsusele ja isiku lähedastele ulatuses, milles see on vajalik neile isikutele seisukoha või kaebuse esitamiseks isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses.
[RT I, 23.02.2011, 2- jõust. 05.04.2011]
- (2¹) Lõikes 2 sätestatu ei piira isikuandmete edastamist tervise infosüsteemi ja isikuandmete saamist tervise infosüsteemist vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seadusele.
[RT I 2008, 3, 22- jõust. 01.09.2008]

- (3) Psüühikahäirega isiku raviarst ei ole kohustatud andma kellelegi ütlusi isiku eraelu kohta, mida ta sai teada oma tööülesannete tõttu.

2. peatükk PSÜHHIAATRILISE ABI KORRALDUS

§ 6. Psühhiaatrilise abi korraldamise üldpõhimõtted

- (1) Psühhiaatrilise abiga tagatakse raviprotsessis psüühikahäirega isikule järjepidev ja sotsiaalministri poolt kehtestatud standarditele vastav ravi.
- (2) Psühhiaatrilist abi annavad sellekohase tegevusloaga raviasutused, arstid ja muud spetsialistid.
- (3) [Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]
- (4) Psühhiaatriline eriarstiabi korraldatakse kohaliku omavalitsuse ja riigi tasandil.
- (5) Psühhiaatrilise abi andmisel välditakse võimaluse korral isiku eemaldamist harjumuspärasest elukeskkonnast.

(6) Psühhiaatrilist haiglaravi rakendatakse juhul, kui isiku tervise seisundist lähtuvalt ei ole haiglaväline abi piisavalt tõhus või kui isik on temal esineva psüühikahäire tõttu muutunud endale või teistele ohtlikuks.

(7) Sotsiaalministeerium korraldab psüühikahäireid ennetavat tegevust.
[RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

§ 7. [Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

§ 8. [Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

§ 9. Psühhiaatrilise abi seos sotsiaalhoolekandega

Kohalik omavalitsus tagab psüühikahäirega isikule sotsiaalteenuste kättesaadavuse kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega.

[RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]
05.03.2012 09:09

Paragrahvi tekst viidud vastavaks RT I 2002, 64, 392 avaldatud muutmisele. Alus: „Riigi Teataja seadus” § 10 lõige 4.

3. peatükk VÄLTIMATU PSÜHHIAATRILINE ABI

§ 10. Vältimatu psühhiaatrilise abi andmise üldpõhimõtted

- (1) Kõigile Eesti territooriumil viibivatele isikutele tagatakse vältimatu psühhiaatriline abi.
- (2) Vältimatut psühhiaatrilist abi saab psüühikahäirega isik vaba tahte avalduse alusel, välja arvatud käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 sätestatud juhtudel.
- (3) Vältimatu psühhiaatriline abi tagatakse psüühikahäirete korral, kus abita jätmine ohustab otseselt isiku elu.
- (4) Vältimatut psühhiaatrilist abi antakse isiku tervise seisundist lähtuvalt kiirabi, haiglavälise või haiglaabi korras.

§ 11. Tahtest olenematu vältimatu psühhiaatriline abi

(1) Isik võetakse tema enda või tema seadusliku esindaja nõusolekuta vältimatu psühhiaatrilise abi korras ravile haigla psühhiaatriaosakonda või jätkatakse ravi, tema tahtest olenemata (edaspidi *tahtest olenematu ravi*), ainult järgmiste asjaolude koosinemise korral:

- 1) isikul on raske psüühikahäire, mis piirab tema võimet oma käitumisest aru saada või seda juhtida;
- 2) haiglaravita jätmisel ohustab isik psüühikahäire tõttu iseenda või teiste elu, tervist või julgeolekut;
- 3) muu psühhiaatriline abi ei ole küllaldane.

(2) Tahtest olenematut ravi võib kohaldada üksnes kohtu määruse alusel. Tahtest olenematut ravi võib kohaldada ka kohtu määruseta, kui see on vältimatu isiku enda või avalikkuse kaitseks ja kohtu määruse saamine ei ole piisavalt kiiresti võimalik.

(3) Otsuse kohaldada tahtest olenematut ravi kohtu loata teeb haigla psühhiaatriaosakonna psühhiaater isiku psühhiaatriaosakonda saabumisel või vaba tahte avalduse alusel haiglas ravil viibival isikul tahtest olenematu ravi kohaldamise vajaduse ilmnenemisel viivitamata pärast isiku arstlikku läbivaatust. Otsus vormistatakse sotsiaalministri kehtestatud korra kohaselt. Otsuse vormistamise aeg loetakse tahtest olenematu haiglaravi alguseks, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 4¹ nimetatud juhul.

[RT I, 23.02.2011, 1- jõust. 01.09.2011]

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud otsuse alusel võib tahtest olenematut ravi kohaldada 48 tunni jooksul tahtest olenematu haiglaravi algusest.

(4¹) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud otsus on tehtud ambulatoorsele sundravile määratud isiku suhtes ning isiku sundravi jätkub vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 402¹ lõikes 4 sätestatud statsionaarse sundravina, siis loetakse otsuse vormistamise aeg statsionaarse sundravi jätkumise alguseks.
[RT I, 23.02.2011, 1- jõust. 01.09.2011]

(5) Sotsiaalhoolekande seaduse alusel hoolekandeesutusse paigutatud isiku tahtest olenematu ravi kohaldamiseks teeb käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud otsuse kohaldada tahtest olenematut ravi kuni 48 tundi tahtest olenematu haiglaravi algusest haigla psühhiaatriaosakonna psühhiaater isiku psühhiaatriaosakonda

saabumisel viivitamata pärast isiku arstlikku läbivaatust. Otsus vormistatakse käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel kehtestatud õigusaktiga sätestatud korras.

(6) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2–5 sätestatud asjaoludel raviga viibiv isik ei või katkestada uuringuid ja ravi ega lahkuda haigla psühhiaatriaosakonnast.

(7) Tahtest olenematu ravi puhul kohaldatakse vähim piiravaid meetodeid, mis tagavad ravile toodud isiku ja teiste isikute turvalisuse. Meditsiiniline personal austab patsiendi õigusi ja seaduslikke huve.
[RT I 2005, 39, 308- jõust. 01.01.2006]

§ 12. Tahtest olenematut vältimatut psühhiaatrilist abi vajava isiku haiglasse paigutamise kord

(1) Kui on alust arvata, et esinevad käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 sätestatud asjaolud, toimetatakse isik haigla psühhiaatriaosakonda kiirabi, politsei, lähedaste või muude isikute poolt, kui see on vältimatu isiku enda või avalikkuse kaitseks ja kohtu määruse saamine ei ole piisavalt kiiresti võimalik.

(2) Kui on alust arvata, et esinevad käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 sätestatud asjaolud, abistab politsei arsti kirjaliku taotluse alusel tervishoiuteenuse osutajat isiku kinnipidamisel, arstlikul läbivaatusel ja haigla psühhiaatriaosakonda toimetamisel.

(3) [Kehtetu - RT I 2006, 7, 42- jõust. 04.02.2006]

(4) Käesoleva seaduse § 11 lõigetes 3 ja 5 nimetatud otsusest teavitab arst isikut kohe ja tema lähedasi inimesi või seaduslikku esindajat 12 tunni jooksul otsuse vormistamisest.

(5) Tahtest olenematu ravi kohaldamisel kohtu määruseta on isiku lähedasel inimesel ja seaduslikul esindajal või nende poolt valitud arstil, advokaadil või muul esindajal õigus kohtuda tahtest olenematule ravile paigutatud isikuga. Kohtumise kestuse otsustab raviarst, lähtudes ravile paigutatud isiku tervise seisundist.
[RT I 2005, 39, 308- jõust. 01.01.2006]

§ 13. Tahtest olenematu ravi kontrollimine

(1) Esialgse õiguskaitse rakendamise taotluse isiku tahtest olenematu ravi kohaldamiseks ja isiku haigla psühhiaatriaosakonda paigutamiseks esitab isiku elukoha järgne valla- või linnavalitsus, isiku eestkostja või haigla pea- või ülemarst haigla tegevuskohajärgsele kohtule. Haigla pea- või ülemarsti äraolekul esitab taotluse haigla valvearst.
[RT I 2008, 59, 330- jõust. 01.01.2009]

(1¹) Isiku tahtest olenematu ravi kohaldamise kauemaks kui esialgse õiguskaitse rakendamiseks, selle pikendamise ja lõpetamise otsustab kohus isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetlusele ettenähtud korras isiku elukohajärgse valla- või linnavalitsuse või isiku eestkostja avalduse alusel, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti.
[RT I 2008, 59, 330- jõust. 01.01.2009]

(1²) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud taotluse saamisel kontrollib kohus viivitamata psühhiaatrilist sundravi osutavast raviasutusest, kas isikule on määratud ambulatoorne sundravi.
[RT I, 23.02.2011, 1- jõust. 01.09.2011]

(2) Isiku tahtest olenematu ravi haigla psühhiaatriaosakonnas võib kesta üle 48 tunni ainult kohtu loal.
[RT I 2006, 7, 42- jõust. 04.02.2006]

(3) Haigla pea- või ülemarst tagab 24 tunni jooksul isiku tahtest olenematu haiglaravi algusest ravile võetud isiku arstliku läbivaatuse teise psühhiaatri poolt, kes ei ole teinud käesoleva seaduse § 11 lõikes 3 või 5 nimetatud otsust.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ toodud tahtest olenematu ravi kohaldamiseks ja isiku haigla psühhiaatriaosakonda paigutamiseks esitab haigla pea- või ülemarst vajaduse korral taotluse kohalikule omavalitsusele kohtusse pöördumiseks. Haigla pea- või ülemarsti äraolekul esitab taotluse haigla valvearst. Taotlusele lisatakse käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud psühhiaatri arvamus isiku tahtest olenematu haigla psühhiaatriaosakonda paigutamise ja ravi kohaldamise põhjendatuse kohta.
[RT I 2006, 7, 42- jõust. 04.02.2006]

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ toodud tahtest olenematu ravi pikendamiseks või lõpetamiseks esitab kohalik omavalitsus kohtule avalduse, millele on lisatud käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud psühhiaatri arvamus isiku tahtest olenematu ravi pikendamise või lõpetamise põhjendatuse kohta. Kohus võib tahtest olenematut ravi pikendada ka isiku eestkostja avalduse alusel. Tahtest olenematu ravi võib kohus lõpetada ka isiku enda või tema eestkostja avalduse alusel või omal algatusel.
[RT I 2008, 59, 330- jõust. 01.01.2009]

(6) Kui kohtu määruse alusel on vaja isik toimetada ärakuulamiseks haiglast kohtusse, teeb seda vajaduse korral politsei.

(7) Määruse teinud kohus teatab määrusest politseile, kes võtab vajaduse korral viivitamata tarvitusele abinõud tahtest olenematul ravil viibiva isiku vara kaitsmise tagamiseks.

(8) Tahtest olenematul ravil viibiva isikuga ei ole lubatud teha kliinilisi katseid, katsetada uusi ravimeid ega ravimeetodeid.

(9) Järelevalvet tahtest olenematu ravi üle teostab Terviseamet.
[RT I 2009, 49, 331- jõust. 01.01.2010]

§ 14. Ohjeldusmeetmete rakendamine

(1) Ohjeldusmeetmeid rakendatakse psüühikahäirega isiku suhtes käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 sätestatud asjaoludel, kui on otsene oht enesevigastuseks või vägivallaks teiste isikute suhtes ja muud vahendid ohu kõrvaldamiseks ei ole osutunud küllaldaseks.

(2) Ohjeldusmeetmetena kasutatakse eraldamist ja fikseerimist. Eraldamine on isiku eralduspalatisse paigutamine ning seal tervishoiutöötaja järelevalve all kinnipidamine. Fikseerimine on eralduspalatis tervishoiutöötaja järelevalve all mehaaniliste vahendite (rihmad, eririietus) kasutamine isiku tegutsemisvabaduse piiramiseks.

(3) Ohjeldusmeetmeid rakendatakse arsti otsusel, mis vormistatakse koos põhjendusega ravidokumentides, ja nende rakendamine lõpetatakse kohe ohu möödumisel.
[RT I 2005, 39, 308- jõust. 01.01.2006]

4. peatükk **PSÜHHIAATRIA EKSPERTIIS JA** **PSÜHHIAATRILINE SUNDRAVI**

[RT I, 23.02.2011, 1- jõust. 01.09.2011]

§ 15. Kohtupsühhiaatriaekspertiis

(1) [Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

(2) Kohtuniku loa või kohtumääruse alusel võib vabaduses viibiva kahtlustatava, süüdistatava või kohtualuse paigutada haigla psühhiaatriaosakonda kohtupsühhiaatriaekspertiisi tegemiseks. Ekspertiisi taotlenud ametiisik teavitab isiku haigla psühhiaatriaosakonda paigutamisest tema seaduslikku esindajat või lähedast inimest 24 tunni jooksul pärast kohtuniku loa kättesaamist.
[RT I 2005, 39, 308- jõust. 01.01.2006]

(3) [Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

(4) [Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

§ 16. Kaitseväeteenistuseks kõlblikkuse psühhiaatriaekspertiis

[Kehtetu -RT I 2002, 64, 392- jõust. 29.07.2002]

§ 17. Psühhiaatrilise sundravi kohaldamine ja järelevalve

(1) Psühhiaatrilise sundravi eesmärgiks on psüühikahäire ravi, psüühikahäirest tuleneva ohtlikkuse vähendamine ning isiku toimetuleku taastamine iseseisvaks toimetulekuks ühiskonnas.

(2) Psühhiaatrilise sundravi osutajale esitatavad nõuded, psühhiaatrilise ravi nõuded ja tervishoiuteenuse osutaja töökorralduse kohtu poolt karistusseadustiku § 86 lõike 1 alusel määratud psühhiaatrilise sundravi kohaldamisel kehtestab sotsiaalminister.

(3) Ambulatoorset psühhiaatrilist sundravi võib kohaldada isiku suhtes tema kirjalikul nõusolekul. Nõusolekus märgitakse ravialuse kohustused, mida ravialune peab täitma, et oleks võimalik saavutada ravi eesmäärke, ning nende mittetäitmise tagajärjed. Ambulatoorse psühhiaatrilise sundravi kohaldamise nõusolekus nõutavate andmete loetelu kehtestab sotsiaalminister määrusega.

(4) Isikut, kelle suhtes kohaldatakse ambulatoorset sundravi, teavitatakse sellest, et kui ta osutub endale või ühiskonnale ohtlikuks või kui tema allutamine statsionaarsele ravile on vajalik ravi eesmärkide saavutamiseks, asendatakse ambulatoorne sundravi statsionaarse sundraviga.

(5) Järelevalvet psühhiaatrilise sundravi osutamise üle teostab Terviseamet.

5. peatükk

FINANTSEERIMINE

§ 18. Psühhiaatrilise abi finantseerimine

Psühhiaatrilist abi finantseeritakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduses, ravikindlustuse seaduses, sotsiaalhoolekande seaduses ja käesolevas seaduses kehtestatud korras.
[RT I 2002, 62, 377- jõust. 01.10.2002]

§ 19. Riigieelarvest finantseeritav psühhiaatriline abi, ravi ja ekspertiis

Ravikindlustusega hõlmamata isikule antava vältimatu psühhiaatrilise abi, psüühikahäire tõttu vaeguriks tunnistatud isiku hooldamise ja taastusabi kulud, kohtupsühhiaatriaekspertiisi ja kaitseväeteenistuseks kõlblikkuse psühhiaatriaekspertiisi tegemise, psühhiaatrilise sundravi ja üheksa kuu pikkuse sõltuvusravi kohaldamise kulud ning kohtu poolt psühhiaatriaiglasse paigutatud isiku psühhiaatrilise ravi kulud kaetakse riigieelarvest.

[RT I, 23.02.2011, 1- jõust. 01.09.2011]

6. peatükk

MUUDATUSED VARASEMATES ÕIGUSAKTIDES JA SEADUSE RAKENDAMINE

§ 20.–§ 22.[Käesolevast tekstist välja jäetud.]